

Lamprecht, Arnošt

Šedesátiny Adolfa Erharta

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1986, vol. 35, iss. A34, pp. [7]-9

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100478>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ŠEDESÁTINY ADOLFA ERHARTA

Dne 31. května 1986 se dožil 60 let náš významný a t.č. jediný indoevropeista na českých vysokých školách doc. PhDr. Adolf Erhart, DrSc. Narodil se roku 1926 v Náměšti n. Oslavou, většinu svého života však prožil v Brně. V letech 1937–1945 studoval na reálném gymnáziu v Brně-Židenicích a po ukončení studia se zapsal na filozofickou fakultu v Brně. Již na gymnáziu se živě zajímal o jazykovědu, seznámil se např. se základy sanskrtu. Na filozofické fakultě studoval v letech 1945–1949 klasickou filologii, germanistiku a indoevropskou srovnávací jazykovědu. Jeho učители byli Václav Machek, Antonín Beer, František Novotný a Pavel Trost. Hned po příchodu na vysokou školu měl Adolf Erhart vážné úmysly věnovat se plně vědecké práci, a studoval proto kromě klasické filologie a germanistiky i litevštinu, sanskrt a velice se zahloubal do srovnávacího studia indoevropských jazyků, a to už jako studentská vědecká síla v tehdejší indoevropském semináři. Studia ukončil doktorátem z indoevropské jazykovědy (disertační prací o indoevropských komparativech). V letech 1950–1963 byl asistentem a odborným asistentem a od r. 1964 docentem indoevropské srovnávací jazykovědy (habilitační práce o indoevropském konsonantismu). Kandidátem filologických věd je od r. 1960. U svých univerzitních učitelů a zejména pilným a vytrvalým studiem samostatným načerpal hluboké znalosti lingvistické a nevšední rozhled po indoevropské jazykovědě. Bylo s ním proto v r. 1968 zahájeno profesorské řízení, jehož oprávněnost byla potvrzena získáním titulu DrSc. v r. 1973 za práci *Studien zur indoeuropäischen Morphologie* (1970). A. Erhart působil také v zahraničí, a to jako hostující docent v Greifswaldu (1962–1963); dále přednesl jednotlivé přednášky na univerzitách ve Vilniusu, Bonnu, Freiburgu, Innsbrucku, Salzburgu, Vídni aj.

Erhartovým hlavním zájmem byla indoevropská morfologie a její geneze. Projevuje se to již v jeho prvních větších vědeckých člancích a studiích z let 1954–1956, v nichž se vyslovil ke genezi slovesné flexe a ke vzniku indoevropských komparativů, i v dalších pracích týkajících se jednotlivých koncovek a sufixů, např. ide. osobní konc. *-ō*, duálové koncovky *ō(u)*, řecké osobní koncovky *-mēn*, zakončení gen. plur., flexe n-kmenů a r-kmenů atd. Dále věnoval A. Erhart pozornost jednotlivým gramatickým kategoriím a jejich

vzniku, např. gramatickému rodu a slovanské deklinaci (1978), verbálnímu modu v indoevropských jazycích (1972), vzniku verbálních systémů v germánštině (1976), mediu v germánštině a jiných západoindoevropských jazycích (1977), vývoji slovesné diateze v indoevropštině (1981), latinskému systému modů a jeho ide. původu (1983). Všechny tyto závažné práce tvoří souvislý celek a umožnily A. Erhartovi přistoupit na jejich základě k syntetickým monografiím. Práce z oblasti deklinace vyústily tak v monografii *Studien zur indoeuropäischen Morphologie* (1970). Tato práce podává důmyslný systémový pohled na vznik indoevropské deklinace a nese pečeť autorova badatelského rozhledu i vlastní lingvistické invence. Další syntetickou prací, která vyrostla z celkového badatelského úsilí A. Erharta, je vynikající monografie *Indoevropské jazyky* (1982). Je to zároveň velmi cenná příručka pro vědecké aspiranty a vážné zájemce o vědeckou práci v oboru indoevropské jazykovědy. Tato práce obsahující fonologii a morfologii indoevropských jazyků podává souhrn dosavadního bádání o těchto jazycích zároveň s osobitou interpretací autorovou a představuje tak i plod vlastní hluboké badatelské práce autorovy.

Druhým okruhem vědeckých zájmů Erhartových je indoevropská fonologie. Patří sem četné jeho studie, jako např. o střídání ide. medií a aspirovaných medií (1956), o předslovanských závěrových hláskách (1968), o současném stavu laryngální teorie (1972), o indoevropském přízvuku a jeho funkcích (1975). Základní výsledky tohoto bádání jsou rovněž obsaženy v citované knize *Indoevropské jazyky*, jež se tak stala základní výchozí příručkou pro všechny české badatele o starších vývojových stádiích indoevropských jazyků.

Významnou oblastí Erhartova bádání jsou indoíránské jazyky. Po různých přípravných skriptech, článcích a vysokoškolských učebních textech (zejména o sanskrtu) vznikla knižní monografie *Struktura indoíránských jazyků* (1980) podávající souhrn dosavadního bádání i vlastních výsledků autorových v tomto oboru.

Velmi blízkým a osobně milým předmětem studia byly A. Erhartovi i baltské jazyky. I tu po různých přípravných pracích vznikla monografie *Baltské jazyky* (1984). Erhartova práce v tomto oboru našla kladné ocenění v Litevské SSR, a je tam proto uváděn mezi významnými představiteli současné baltistiky.

Učitelská činnost na fakultě spojená s přednášením různých obecných úvodů do jazykovědy pro posluchače filozofických fakult pak vedla A. Erharta k vypracování několikerych skript z obecné a srovnávací jazykovědy. Tyto práce pak vyvrcholily v knižní publikaci *Základy jazykovědy* (1984). Je tu podán zevrubný úvod do jazykovědného studia jak pro posluchače filozofických fakult, tak zejména pro uchazeče o doktorát filozofie a pro vědecké aspiranty filologických oborů.

Pro potřebu hlubšího studia doktorandů a aspirantů i vyspělejších studentů je určena i vysokoškolská učebnice *Úvod do etymologie* (1981) napsaná ve spolupráci s doc. R. Večerkou. I tu se mohou zájemci poučit o principech etymologického bádání a ve slovníčku ide. základů, který je součástí knihy, si najít vhodné příklady pro etymologická bádání.

Jak již bylo řečeno, napsal A. Erhart i četná vysokoškolská skripta (9). Kromě toho publikoval i v populárně vědných časopisech, v denním tisku, psal recenze a zprávy o vědeckých pracích, zpracoval hesla v různých slovnících (mimo jiné i v *Slovníku spisovatelů SSSR*), překládal z litevštiny atd.

Mohl bych se zmínit i o postupu vědecké práce jubilantovy. V svých mladších letech publikoval velmi střízlivě (přibližně jeden článek ročně), zato však tím více studoval v rozsáhlé knihovně někdejšího indoevropského semináře a čerpal tak materiál a podněty k další tvůrčí vědecké práci. Tak si nashromáždil nesmírný poklad vědomostí, na jejichž základě pak mohl svou tvůrčí invencí dojít k pozoruhodným výsledkům. To se pak projevilo v posledních letech, kdy vedle četných článků vydal od r. 1970 šest monografických prací, které vzbudily v odborné vědecké veřejnosti nevšední zájem a ohlas. Pro badatele v indoeuropeistice pak mají neocenitelný význam jeho studie z indoevropské morfologie a zejména kniha *Indoevropské jazyky*.

A. Erhart se zabýval i otázkami vzájemných vztahů indoevropských jazyků mezi sebou, problematikou baltoslovanského společenství, i otázkami vztahu indoevropských jazyků k jiným jazykovým rodinám (1967), zejména k jazykové rodině uralské. K nostratické teorii měl zprvu skeptický poměr, v knize *Indoevropské jazyky* však již na nostratické paralely odkazuje.

Jubilant se osvědčil i jako výkonný redaktor *Spisů filozofické fakulty v Brně a Sborníku prací téže fakulty*. Obětavě pracoval v různých komisích vědeckých i pedagogických, v komisích pro obhajoby kandidátských i doktorských prací a nevyhýbal se ani jiné práci veřejně prospěšné. Patří k jádru učitelského sboru filozofické fakulty v Brně a pomáhal formovat i vědecký profil této fakulty.

Připomínáme-li nyní šedesáté narozeniny A. Erharta, musíme konstatovat, že jde o vynikajícího vědce, který již svou dosavadní prací proslavil naši fakultu i univerzitu. Jeho práce je opřena o široký vědecký základ, rozsáhlé vědomosti a projevuje se v ní i značná míra samostatné tvůrčí invence nezbytné u každého opravdového vědce.

Přejeme mu proto do dalšího života mnoho zdraví a pracovní pohody, jakož i další obecné uznání a ocenění, jehož si opravdu zaslouhuje.

Arnošt Lamprecht

